

S.O.S.

Skrifter om Samtalegrammatik

Årgang 1, nr. 3

"Ej hvor fint"

- en undersøgelse af den danske interjektion *ej*

Emilie Tholstrup

Skrifter om Samtalegrammatik 1: 3

2014

ISSN 2445-7256

Skrifter om Samtalegrammatik (SoS) er en serie arbejdspapirer om samtalegrammatik som udgives af forskergruppen *DanTIN* ("Danish talk-in-interaction"). *DanTIN* består af studerende og forskere fra og omkring Lingvistik på Aarhus Universitet. *DanTIN* bestyrer hjemmesiden *samtalegrammatik.dk*. Udgivelserne i *Skrifter om Samtalegrammatik* er arbejdspapirer, studenteropgaver, rapporter og andet som beskriver og analyserer samtalegrammatiske fænomener.

Skrifter om Samtalegrammatik er ikke fagfællebedømt, men en redaktionsgruppe under *DanTIN* har vurderet udgivelserne i SoS fortjener at komme til offentlighedens kendskab. I nogle tilfælde er der tale om ældre skrifter, som *DanTIN* har fået lov af forfatterne til at udgive. I andre tilfælde er skrifterne lavet til SoS. *Skrifter om Samtalegrammatik* kan frit deles med angivelse af forfatter, årstal samt tidsskriftets navn og nummer.

DanTIN udgiver også fagfællebedømte artikler. Du kan se mere om vores udgivelser, projekter og resultater på *samtalegrammatik.dk*, og her kan du også se hvordan du kommer i kontakt med os.

Billedet til forsiden er taget af Sancho McCann. Nicholas Mikkelsen har omredigeret det.

Redaktionsgruppen for dette nummer består af:
Nicholas Mikkelsen

"Ej hvor fint" - En undersøgelse af den danske interjektion *ej*

af EMILIE THOLSTRUP

1 Indledning

I dansk talesprog findes den forholdsvis lille interjektion *ej* [aj]. Denne er ikke at forveksle med skriftsprogets adverbium *ej*, der dog har både udtalemæssige og stavelsesmæssige ligheder med interjektionen. Hvor adverbiet ofte forekommer som en variation af *nej* eller *ikke*, så har interjektionen gerne sin egen betydning. Det kan dog ikke udelukkes, at adverbiet *ej* ikke også findes i talesproget, men interjektionen *ej* synes umiddelbart kun at forekomme i talesproget. I denne artikel vil jeg fokusere på interjektionen *ej*, som den forekommer i dansk talesprog.

I talesproget høres *ej* brugt meget ofte. *Ej* kan både udtales meget kort, men også være langt, ligesom det kan bruges i længere konstruktioner, hvor den står foran en ytring, eller den kan være alenestående og fungere som en selvstændig ytring. Hvilken funktion har *ej*, og hvordan bruges det? Er der et system i, hvordan den lydige variation bruges? Og er der en sammenhæng mellem den fonetiske udformning og interjektionens funktion? Dette er nogle af de spørgsmål, jeg ønsker at undersøge og besvare i denne artikel. Om der er generationsforskelle på, hvem der bruger interjektionen, er der ikke lavet undersøgelser af, og det er heller ikke noget, jeg vil komme ind på her, men faktum er, at det er en meget anvendt interjektion på dansk og derfor interessant at undersøge nærmere.

I artiklens andet afsnit vil jeg redegøre for, hvad litteraturen siger om interjektioner i dansk talesprog, hvilket vil blive efterfulgt af en redegørelse for mine målinger af *ej* i afsnit 3. I afsnit 4 vil jeg foretage en analyse af forskellige eksempler på brugen af *ej*. Herefter vil jeg i mit femte afsnit diskutere analyserne for i afsnit 6 at lave en konklusion på baggrund af redegørelsen og analysen.

2 Redegørelse for *ej* som interjektion

Ifølge Hansen & Heltoft (2011: 1113) kan interjektioner enten fungere som ytringer i sig selv, hvilket de betegner som såkaldte etfeltshelheder, eller de kan knytte sig til det, de kalder et ytringsem-

ne, som ofte er i form af en sætning. Dette er ligeledes gældende for interjektionen *ej*. Det fritstående *ej* fungerer som en ytring i sig selv og kan anvendes som i følgende eksempel:

(1) [Samtalebank:Sam4:Moedregruppen0:410-412 (ansigt-til-ansigt)]
410 Dor: [å jeg] vil bare ikk sidde fast
411 Mia: ejhh

Ej kan også være del af en samlet ytring, hvor interjektionen indgår i et forhold til resten af ytringen, som eksempelvis:

(2) [Samtalebank:Sam4:Moedregruppen1:163-165 (ansigt-til-ansigt)]
163 (0.6)
164 Sus: ej::h det dufter godt
165 (0.9)

Hvad der desuden fremgår af ovenstående eksempel er interjektions placering i sætningskonstruktionen. Hansen & Heltoft (2011: 1114) fastslår, at en central egenskab ved interjektioner er deres venstrepositionerede placering. Dette underbygger mine data, hvor der kun er fundet eksempler på, at *ej* altid står først eller før en sætningskonstruktion. Dette understreger, at *ej* er en ægte interjektion, fordi det altid står på interjektionalpladsen og aldrig forekommer midt inde i en sætningskonstruktion.

En anden måde at opdele de forskellige *ej'er* er efter den funktion, de hver især har. Denne opdeling er udgangspunktet for analysen af *ej* i denne artikel. Efter at have foretaget en samling af *ej'er* fra både egen datasamling, men også fra Samtalebank er de alle sammen blevet inddelt i følgende tre grupper: *ej* som standardindleder; *ej* som vurderingsindleder; *ej* som selvstændig vurdering. Disse grupper er netop baseret på deres individuelle funktioner. Da der allerede er blevet redegjort for, at *ej* altid står før en sætningskonstruktion, er det ikke så meget interjektions placering, der er det interessante. Derimod er det interessante at undersøge de forskellige funktioner, som indlederne kan have hver især. Interjektionen synes ikke kun at have én enkelt funktion.

Denne gruppering har desuden en ikke ubetydelig sammenhæng med udtalen af *ej*, hvilket ligeledes taler for det relevante ved at fo-

retage sådan en opdeling. Den fonetiske forskel på *ej'erne* kan også inddeles i tre grupper; lange, korte og mellemlange *ej'er*. Den lydige gruppering af *ej* er foretaget på baggrund af at have analyseret samlingen af *ej'er* i programmet Praat. Her er udtalelængden samt toneleje blevet målt for hvert enkelt eksempel, og derefter er *ej'erne* blevet opdelt efter, hvor lang udtalen var for hver især. Det lydige aspekt af *ej* har ligeledes vist sig at kunne sige noget om, hvilke slags *ej'er*, der findes. Hansen & Heltoft (2011: 1114-1115) nævner prosodien som en medfaktor for, hvordan interjektioner kan defineres, og desuden kan denne afgøre, om interjektionen har tilknytning til ytringsemnet. Dette taler ydermere for betydningen af at inddrage denne interjektions lydige udformning i en undersøgelse af dens funktion. De to grupperinger af *ej*, omtalt ovenfor, vil blive analyseret nærmere i afsnit 4.

3 Redegørelse for målinger af *ej*

I forbindelse med dataindsamlingen blev et udsnit på 23 eksempler målt i programmet Praat. Fokusset var på at måle længden af de forskellige *ej'er* samt deres toneleje for at undersøge, hvorvidt der kunne konkluderes noget mere generelt om, hvordan *ej* udtales i forskellige kontekster. Efter at have gennemgået alle målingerne dannede der sig et mønster. *Ej'erne* synes at kunne inddeles efter, hvor lange de hver især er. En sådan opdeling kan ses illustreret i nedenstående tabel.

Data	Antal	Længde i sekunder
Korte <i>ej'er</i>	9	0.09 – 0.16
Mellem <i>ej'er</i>	8	0.21 – 0.31
Lange <i>ej'er</i>	6	0.51 – 1.30

Tabel 1: Inddeling af *ej'er* efter længde.

De helt korte *ej'er* ligner alle sammen hinanden ved at være meget korte, men også ved at blive efterfulgt af en sætningskonstruktion, der i langt de fleste tilfælde indeholder en vurdering. Ydermere har de det til fælles, at deres intonation er relativt ligeud, og de går så at sige "ud i et" med den resterende del af ytringen. På den måde synes de at have en stærk tilknytning til den resterende del af ytringen. De mellemlange *ej'er* er en lidt mere blandet gruppe med mere svingen-

de intonation. Den efterfølgende sætningskonstruktion kan ligeledes indeholde vurderinger, men også forklaringer, information eller emneskift. De lange *ej*'er skiller sig derimod ud ved altid at være alene-stående. De har desuden altid svingende intonation og indeholder vurderinger i sig selv.

4 Analyse af *ej*

I dette afsnit vil jeg analysere fem forskellige eksempler på brugen af *ej*. Eksemplerne kommer både fra datasamlingen *Samtalebank* og fra egen datasamling, *AULing*. Analysen vil både tage udgangspunkt i den lydige gruppering, som *ej* kan inddeles efter, men også interjektionens funktion i forskellige konstruktioner.

4.1 Placeringen af *ej* i en ytring

I det første samtaleuddrag har vi et eksempel på både et kort *ej*, hvor interjektionen kommer først i ytringen og hvor vurderingen uddybes i den resterende del af ytringen. Dette *ej* er imidlertid ikke det, jeg vil fremhæve ved dette eksempel. Som jeg redegjorde for i afsnit 2, står *ej* umiddelbart altid først i en ytring, og jeg vil her underbygge denne påstand med et eksempel. Ved første øjekast synes det at kunne diskuteres, hvorvidt påstanden holder, når man her ser på ytringen i linje 3.

(3) [AULing:Mandariner:94-99 (ansigt-til-ansigt)]

1 (1.0)
 2 Ast: *ej* det er virkelig bare det grimmeste ord
 3 Ast: > jeg var bare sådan helt ej::
 4 Bel: jeg har aldrig hørt nogen sighi det førhh
 5 Ast: det bare det grimmeste ord
 (.)
 6 Ast: det forfærdeligt

I dette eksempel møder vi to unge kvinder, der sidder og snakker. Den ene fortæller om en fødselsdag, hun har været til, og hvor der også var nogle små børn til stede, som sagde nogle upassende ord. Uddraget ovenfor kredser sig om, at Astrid synes, det er nogle meget grimme ord, som et af børnene har sagt til fødselsdagen. I linje 2 giver hun udtryk for sin negative vurdering; at hun synes det pågældende ord er det grimmeste ord. Hun fortsætter med at udtrykke sin vurdering i linje 3. Dette er illustreret ved, at hun gengiver, hvad hun

tænkte eller sagde i den pågældende situation. På den måde kan ytringen ses som en form for rapportering af hendes egne tanker. Det er ikke en reaktion på noget i den nuværende samtale eller omgivelserne, men derimod en genfortælling af hendes reaktion på daværende tidspunkt. Hvad, hun tænkte eller sagde til fødselsdagen, var *ej*, fordi hun syntes, at ordet var meget grimt. Dermed citerer Astrid sig selv, og derfor kan ytringen anses for værende to sætninger i én og samme ytring, hvor *ej'et* er en citeret enkeltstående ytring.

Fordi det citerede *ej* er en enkeltstående ytring, har den mere råderum, og dens lydlige udformning kan fonetisk transskriberes således: [αʝi:~:]. Her bliver det tydeligt at se, hvordan denne vurdering udtalemæssigt adskiller sig fra vurderingen i linje 2. Dette *ej* er meget langt med svingende intonation, hvorimod det foregående *ej* var meget kort med en ligeud intonation. På den måde kan der argumenteres for, at det lange *ej* har mere plads til at udfolde sin vurdering, mens det korte *ej* ikke har det og i stedet for lægger vurderingen i den resterende del af ytringen. Det lange *ej* er dermed selvstændigt, hvorimod det korte *ej* har et tilhørsforhold til den efterfølgende vurdering.

På den måde kan det derfor også udelukkes, at *ej'et* i linje 3 står til sidst i ytringen. Selvom det umiddelbart kan forekomme sådan, så står *ej* i virkeligheden som ytringsindleder, fordi *ej'et* er en selvstændig ytring uafhængig af det foregående i ytringen.

4.2 Kort *ej*: Vurderingsindleder

I det foregående samtaleuddrag så vi et eksempel på et såkaldt kort *ej* uden dog at undersøge det nærmere. Det vil jeg gøre her. Hvad, der er karakteristisk ved de korte *ej'er* er, at de oftest indleder en vurdering samtidig med, at de altid indgår i en konstruktion. Dette kan illustreres ved følgende eksempel, hvor vi møder en mødregruppe, der snakker om en ommøbbling, der har fundet sted i den ene af kvindernes hjem.

(4)[Samtalebånd:Sam4:Moedregruppen0:575-583 (ansigt-til-ansigt)]

1	Mia:	hva var det lige der var	før så
2	Dor:	ø::h to høje (.) reoler	
3	Mia:	n:åh	
4	Mia:	så det det der har givet	[mere åbenhed eller sån
5	Dor:		[så øh::

- 6 Sus: > ej hvor fint
 7 ? : ( )
 8 Dor: men den ku jo godt være blevet færdig i sommer
 9 ? : ( )

Dorthe har fortalt, at de tidligere havde to høje reoler stående, men nu er de blevet skiftet ud med en anden opbevaringsløsning. Dette taler kvinderne lidt om, og Sus kommenterer på forandringen med vurderingsindlederen *ej*, hvilket ses i linje 6. Dette er et klassisk eksempel på det, jeg vil kalde en 'standard vurderingsindleder', hvor *ej'et* er meget kort (ca. 0,11 sekunder) med en ligeud intonation. Fonetisk kan den transskriberes således: [aj]. Der er ingen pauser imellem interjektionen og resten af ytringen, og derfor hænger selve vurderingen som sådan sammen med *ej'et*. I min datasamling findes der mange eksempler på sådanne konstruktioner, og det synes derfor at være en form for standardiseret måde at indlede og markere en vurdering. Da *ej'erne* med denne funktion er så korte, giver det ikke umiddelbart mulighed for at variere intonationen, og dette kan være en forklaring på, at denne form for *ej* i langt de fleste tilfælde har ligeud intonation uden udsving. Et eventuelt mindre fald i intonation kan desuden skyldes den tætte sammenhæng, som *ej* har med det efterfølgende ord.

På den baggrund kan det siges, at *ej'et* har en tæt sammenhæng med resten af ytringen, men den indeholder ikke nødvendigvis så meget af vurderingen selv. Selve vurderingen kommer til udtryk i den resterende del af ytringen, hvorimod *ej* nærmere har den funktion at indlede og markere, at der nu kommer en vurdering. Den er talerens umiddelbare reaktion på, hvad hun synes om ommøbleringen, og denne personlige holdning uddyber hun derefter med vurderingen i forlængelse af *ej'et*. På den baggrund kan der argumenteres for, at *ej'et* understreger og forstærker, at det er talerens personlige holdning, der gives udtryk for.

4.3 Langt *ej*: Alene-stående vurdering

Ej står ikke nødvendigvis altid som en del af en ytring, men kan også stå alene og være en selvstændig ytring. Dette ses illustreret ved mit tredje eksempel, hvor vi møder de to unge kvinder, som også var samtalepartnerne i eksempel 1. Samtalen omhandler stadigvæk de upassende ord, der blev sagt af nogle små børn til en fødselsdag, og

her møder vi Astrids første reaktion på småbørnenes upassende ordbrug.

- (5)[AULing|Mandariner|58-66 (ansigt-til-ansigt)]
- 1 Bel: og de var oss *bare* (.) Mega søde
  - 2 Bel: hende på to hun e::r hun snakker Helt vildt
  - 3 Ast: jæer=
  - 4 Bel: =og hun går bare og så
  - 5 Bel: siger hun bare Hængepatter
  - 6 Ast: [( )]
  - 7 Bel: [↑ mör] har hænge[patter ↑
  - 8 Ast: > [ej:::~ (.) ej:::
  - 9 (0.5)
  - 10 Ast: > [ej:::~]
  - 11 Bel: [·hh]heh [og møren har ikk hængepatter
  - 12 Ast: [det virk-

Som det også var tilfældet i det foregående eksempel, så bruges *ej* her i forbindelse med en vurdering. I min datasamling har det vist sig, at enkeltstående *ej'er* altid bruges ved vurderinger. Hvad, der adskiller sig fra de korte vurderingsindledere, er, at der ved de selvstændige *ej'er* ikke er noget til at underbygge eller viderebygge vurderingen. Dette skal *ej'et* kunne gøre på egen hånd. Fordi det så at sige selv skal kunne udføre arbejdet, det vil sige vurderingen, så kan dette netop være grunden til, at *ej'et* bliver længere. Det skal bruge mere plads på at udtrykke sin vurdering, når det skal gøre det på egen hånd. Dette kan også være grunden til, at alle de enkeltstående *ej'er* i min datasamling er forholdsvis lange (over 0,50 sekunder). Fonetisk kan de transskriberes således: [aj:::~], [aj:::] og [aj::~], hvilket ligeledes illustrerer, at alle *ej'erne* i dette eksempel udtalemæssigt adskiller sig meget fra det *ej*, vi mødte i eksempel (4). De er både forlængede og har mere varieret intonation, end det var tilfældet med de korte *ej'er*. Ved disse lange *ej'er* er det ikke unormalt, at intonationen starter med at stige, hvorefter det til sidst falder en del, og det sidste er også tilfældet her. Denne variation i intonationen kan have den funktion, at det så at sige understøtter talerens forsøg på at udtrykke sin vurdering med det enkeltstående *ej*. Dertil kan længden på *ej'et* have yderligere en funktion. Netop fordi interjektionen er forlænget, kan intonation og måske også andre prosodiske forhold hjælpe med at udtrykke, hvilken slags vurdering, taleren ytrer.

Dette eksempel på en vurdering stemmer fint overens med Goodwins (1986) adskillelse og definition af *assessments* og *continuers*. Disse kan godt nok optræde i det samme miljø, men de har forskellige funktioner. Ifølge Goodwin (1986) kan modtagerens *assessments* optræde i overlap med talerens tur og dermed demonstrere, at modtageren forholder sig til hvad, taleren siger. Dette står i kontrast til *continuers*, som mere forholder sig til at forbinde talerens ytringer inden for dennes udvidede tur. I eksemplet ovenfor ses det, hvordan *ej'erne* i linje 8 fungerer som vurderinger, netop fordi de forholder sig til Bellas ytring. Astrid opfatter ikke Bellas ytring som en indledning til videre tale, men ser den som afsluttet. Dette bliver udtrykt ved, at vurderingen begynder i overlap med Bellas ytring, hvilket indikerer, at hun allerede har forstået, hvad Bella vil sige. Den nedadgående intonation på *ej'erne* kan ligeledes være Astrids måde at udtrykke, at hun foretager afslutningen på samtaleforløbet. Med disse *ej'er* vurderer og kommenterer Astrid dermed på Bellas fortælling.

De tre *ej'er* er dog ikke nødvendigvis en kommentar på helt det samme. De første to *ej'er* (i linje 8) er begge en umiddelbar reaktion på ordet 'hængepatter'. Her giver Astrid udtryk for, at hun finder dette ord meget grimt og upassende – især for en lille pige. Hun udtrykker sin forargelse over, at en lille pige har sådan et grimt sprogbrug. Det tredje *ej* (linje 10) kan derimod nærmere anses for værende en reaktion på fortællingens handling end en reaktion på, hvor upassende ordet er. Dette underbygges af den pause, der opstår inden det tredje *ej* (linje 9). Der kan argumenteres for, at det i denne pause går op for Astrid, at ikke nok med at pigen har sagt sådan et grimt ord, så har hun endda ytret det om sin egen mor på dennes fødselsdag. *Ej'et* her udtrykker dermed en forargelse over, at pigen har talt således om sin mor. På den måde er de tre *ej'er* reaktioner på forskellige ting; de første to reagerer på og vurderer ordet, hvorimod det tredje kommenterer på og vurderer selve handlingen i fortællingen.

4.4 Mellemlangt *ej*: Emneskiftsmarkør

Det fjerde eksempel markerer sig ved ikke at indeholde en vurdering, som det var tilfældet i alle de foregående eksempler. Længdemæssigt er der her at gøre med et såkaldt mellemlangt *ej*, idet det med sine 0,22 sekunder ligger et sted mellem de helt korte og de lange

ej'er. Et mellemlangt *ej* kan dog godt indeholde en vurdering, men med dette udvalgte eksempel bliver det tydeligt, at denne form for *ej* også kan have andre funktioner end at vurdere noget. Dog er der stadigvæk tale om interjektionen brugt som en indleder. I stedet for en vurdering har vi her at gøre med et emneskift.

(6)[Samtalebank:Sam3:225_deller:1334-1344 (ansigt-til-ansigt)]

- 1 Tin: å ham der jeg sidder overfor
 2 Tin: u: på kontoret han: træt af å ha jo
 3 Tin: skærmen ovre på hans bord
 4 (0.3)
 5 Tin: >hha hha hha hha hha hha hha hha hha hha hha
 hha< (.)
 6 Tin: fså det går ikk
 7 (0.6)
 8 Met: > ej du ve[d godt at din arbejdsplads ska købe=
 9 Tin: [jeg har faktisk her?]
 10 Met: =skærmbiller til dig °iggå^s°
 11 Tin: jo

I dette uddrag møder vi to kvinder, der er i færd med at tilberede aftensmad. De har haft gang i en samtale omhandlende syn og briller, men den ene af kvinderne, Tine, er så begyndt at fortælle om en af sine kolleger. Hun griner lidt af sin fortælling, hvorefter den anden af kvinderne, Mette, skifter samtaleemnet tilbage til at omhandle briller, hvilket fremgår af linje 8. I denne ytring er der ingen vurdering. *Ej* bruges stadigvæk som en indleder, som det har været tilfældet med de foregående eksempler, men denne gang markerer den et emneskift. På den måde kan *ej* også bruges som en standardindleder i andre konstruktioner end vurderinger, selvom det ofte ses i vurderingssammenhænge. Lydligt set minder *ej'et* om vurderingsindlederen fra eksempel (4), idet det også kan transskriberes således: [ai]. I dette eksempel har *ej'et* en ligeud intonation, men hos de mellemlange *ej'er* synes intonationen generelt ikke at være så skarpt opdelt, som det var tilfældet med både de korte og lange. Det karakteriserende ved denne mellemgruppe er, at *ej* også kan udføre andre funktioner end blot at indlede eller indeholde en personlig holdning fra talerens side. Men den har stadigvæk det til fælles med de korte *ej'er*, at den bruges som en indleder af en ytring og til at markere noget. På den baggrund kan der argumenteres for, at korte *ej'er* altid synes at fungere som indledere.

Udover funktionen at indlede en konstruktion kan der også argumenteres for, at *ej* har en blødgørende effekt på opfattelsen af resten af ytringen. Hvis *ej* ikke havde været der, havde ytringen fremstået mere som en belæring end en information. Ved at foretage emneskift og indlede med *ej*, fremstår ytringen derimod som en pludselig indskydelse, som taleren har fået. Dette bliver yderligere underbygget af, at ytringen er udformet både som en information, men også et spørgsmål, hvilket fremgår af linje 10. På den måde har modtageren mulighed for at tilkendegive, hvorvidt hun besidder informationen eller ikke. Ytringens udformning kan være et udtryk for, at taleren vil sikre sig, at modtageren er bevidst om informationen og ved at blødgøre den med *ej*, så får hun videregivet informationen på en måde, der ikke virker belærende.

4.5 Topic Attrition

I mit femte og sidste eksempel vil jeg fokusere på brugen af *ej* som en måde at afrunde et samtalemne. Vi har set eksempler på, at *ej* kan indlede et samtalemne, men det kan også bruges i forbindelse med en såkaldt *topic attrition* (Heinemann, 2003: 298), hvor emnet er ved at uddø.

(7)[AULing|Mandariner|759-766 (ansigt-til-ansigt)]

- 1 Bel: det fedt men det er oss hårdt da
 2 Ast: det er sindssygt fedt men det e:r uoverskueligt
 3 Ast: og kaotisk o:g=
 4 Bel: =jaer
 5 (1.2)
 6 Bel: > °ej:::h>°
 7 Ast: det e- det jo alt det man har drømt om

I dette eksempel er Astrid ved at fortælle om, hvor hårdt og travlt det er på studiet, hvilket Bella kommenterer på med en længere respons (linje 1), der giver udtryk for en forståelse for, at Astrid må have travlt. Derpå uddyber Astrid sin fortælling om, hvordan studiet er, hvorefter Bella endnu en gang responderer på Astrids fortælling. Denne gang med et kort 'ja' (linje 4). Denne respons kan invitere Astrid til at fortsætte sin beretning, men da hun ikke gør det, og da Bella heller ikke uddyber sin tur, opstår der en pause (linje 5). Pausen brydes af Bella, der med sit *ej* genoptager turen. Heinemann (2003: 298) forklarer om *topic attrition*, at sådanne bruges, når det skal markeres, at taleren ikke har mere at byde ind med til det pågældende

samtaleemne. I mit eksempel er det samme tilfældet. Astrid har fortalt om, hvor travlt hun har, mens Bella løbende har inviteret Astrid til at fortsætte samtalen. Da Bella med sit 'ja' endnu engang lægger op til, at Astrid skal fortsætte, men dette ikke sker, giver Bella udtryk for, at hun ikke har mere at byde ind med. Dette markerer hun netop med sin ytring *ej* (linje 6), som desuden har en faldende intonation. *Ej'et* lægger dermed ikke op til, at der skal komme en uddybende respons til fortællingen. Ytringen får dog tilsyneladende alligevel Astrid til at tage emnet om studiet op igen, hvilket kommer til udtryk ved, at Astrid fortæller, at det er det, man altid har drømt om (linje 7).

Interjektionen har dog ikke kun den funktion at markere *topic attrition*. Det er samtidig en enkeltstående vurdering. Vi så i linje 4, at Bella kommenterede på og udviste anerkendelse af, at det må være hårdt og uoverskueligt for Astrid, og *ej'et* her er en uddybning af dette. Hvor Bellas 'ja' gav Astrid ret, er *ej'et* en kommentar til hele fortællingen om det hårde studieliv. Her udtrykker Bella sin personlige vurdering af, at det må være hårdt med alle de ting, Astrid skal nå i løbet af semesteret. Den personlige stillingtagen kommer ydermere til udtryk ved den lydige udformning af interjektionen. Det er meget langt med svingende intonation og kan transskriberes fonetisk således: [aj::^h↘]. Dette *ej* ligner de lange *ej'er* fra eksempel (5) og har de samme karakteristika, hvad angår det at udtrykke en vurdering. Dette forlængede *ej* giver taleren mulighed for at udtrykke, hvordan hun opfatter Astrids hårde studieliv.

Med dette samtaleuddrag er det blevet illustreret, hvordan *ej* kan udføre mere end én funktion på samme tid. For det første er dette eksempel en vurdering, som det også var tilfældet med eksemplet i afsnit 4.3, hvor det enkeltstående *ej* bruges som en vurdering i sig selv. For det andet fungerer *ej* som en respons, der skal markere, at Bella ikke har noget nyt at tilføje samtaleemnet. Dette samspil mellem vurderingen og *topic attrition* stemmer desuden overens med denne generelle tendens i samtaler til, at parterne netop kan bruge vurderinger til at afslutte samtaleemner (Lindström & Mondada 2009). På den måde kan det argumenteres, at *ej'et* i sin funktion af vurdering ligeledes giver udtryk for, at afslutningen på emnet nærmer sig. Dermed er det muligt, at *ej* kan have flere funktioner samtidigt.

5 Diskussion

Efter at have analyseret forskellige eksempler på *ej* synes der at tegne sig et mønster af, hvilke former for konstruktioner, *ej* kan indgå i. Som førnævnt er en af konstruktionerne, at *ej* kan være en selvstændig ytring, men at det også kan fungere som en standardindleder til eksempelvis emneskift. Så er der alle konstruktionerne, hvor *ej* indleder en vurdering. Her synes der at være nogle konstruktioner, som er forholdsvist faste. Disse optræder jævnlige i data og ligner hinanden, idet *ej* i de enkelte konstruktioner altid er udtalt meget kort samt har en ligeud intonation. Det kan diskuteres, hvorvidt disse konstruktioner er en særlig kategori for sig selv, fordi de netop er så sammenhængende. Skemaet nedenfor giver en oversigt over de faste konstruktioner.

Datakilde	Interjektion	Fast element	Resten af ytringen
Mandarin/217 Mødregruppe0/579	<i>ej</i> <i>ej</i>	hvor hvor	hyggeligt. fint.
Mandarin/98 Mandarin/299	<i>ej</i> <i>ej</i>	det det	virkelig bare det grimmeste ord. nederen.
Mandarin/20	<i>ej</i>	men	han er bare så sød.

Tabel 2: Oversigt over faste konstruktioner med *ej*.

Disse faste konstruktioner indgår oftest i sammenhænge, hvori der indgår en form for vurdering. På den baggrund kunne det tyde på, at *ej* har en helt bestemt lydlig udformning, når den fungerer som vurderingsindleder og har en fast relation til den resterende del af ytringen, som oftest er den, der udtrykker vurderingen. Ydermere kan disse konstruktioner relatere sig til det, Fisher beskriver som større enheder med forskellige grader af skematisering (2010: 187), idet konstruktionerne netop er større enheder, der altid synes at indgå og anvendes inden for et bestemt domæne. Overordnet gør *ej* forskellige ting i forskellige kontekster, men i disse faste konstruktioner gør interjektionen generelt set det samme med den samme betydning. Som et videre studie af dansk talesprog kunne det være interessant at undersøge, hvordan disse faste konstruktioner overlapper med lignende konstruktioner, hvor *ej* eventuelt ville kunne erstattes med

andre ord. Det kunne eksempelvis være *nej*. På den måde kunne man måske komme nærmere en forståelse af, hvordan *ej* adskiller sig fra andre ord inden for dette domæne.

Et andet interessant aspekt er forholdet mellem *ej* og *nej*. Det har i denne undersøgelse ikke været muligt at arbejde dybdegående med dette, men en undersøgelse af hvilke konstruktioner de to ord bliver brugt i kan give et større billede og forståelse for anvendelsen og funktionen af *ej*. Heinemann (2003) redegør for, at *nej* kan bruges som svar på spørgsmål eller efterspurgt bekræftende responser, hvorimod dette ikke er en funktion, *ej* har. Allerede her opstår en forskel mellem de to ord, som kan undersøges nærmere i et videre studie.

6 Konklusion

Efter denne redegørelse, analyse og diskussion vil jeg her lave en opsamlende konklusion på, hvordan *ej* bruges, og hvilken funktion denne interjektion har i dansk talesprog.

Først og fremmest er det i denne artikel blevet tydeliggjort, at *ej* som interjektion har en helt bestemt placering i en ytring. Det står altid foran en ytring og kan ikke forekomme midt inde i en sætningskonstruktion. Denne placering kan være sammenhængende med interjektionens funktion. Desuden har det vist sig, at funktionen og udtalen af *ej* hænger sammen.

Analysen af mine data har vist, at *ej* kan have flere funktioner samt forskellige udtalelængder. Først og fremmest kan den fungere som indleder af en ytring indeholdende en vurdering. Ved denne funktion er *ej'et* altid meget kort og bliver hurtigt efterfulgt af den resterende del af ytringen. I disse konstruktioner har *ej'et* gerne den funktion at markere, at der kommer en vurdering, men også at understrege, at det er talerens personlige holdning, som den efterfølgende vurdering giver udtryk for. *Ej* kan også have den funktion at udtrykke talerens personlige mening i sig selv. Dette kommer til udtryk i de meget lange *ej'er*, som altid fungerer som selvstændige ytringer og er alenestående. Den lange udtale giver taleren mulighed for at variere intonationen, hvilket kan være med til at udtrykke, hvilken form for vurdering, der er tale om samt vise, hvad det er, der vurderes. De lange alenestående *ej'er* udtrykker altid talerens personlige vurdering. Ydermere kan det nævnes, at de lange *ej'er* også kan fungere som

topic attrition, hvor taleren markerer, at denne ikke har mere at byde ind med til samtaleemnet.

Ej kan også bruges i sammenhænge, hvori der ikke indgår vurderinger. Disse *ej'er* har ofte en mellemlang udtalelængde og bruges til at indlede forskellige former for ytringer. Dette kan eksempelvis være ved emneskift eller ytringer, hvori taleren giver modtageren en information eller forklaring. I disse konstruktioner kan *ej* også have den funktion at blødgøre den efterfølgende ytring, således at den ikke fremstår belærende. På den måde kan *ej* have en modificerende effekt på, hvordan modtageren skal opfatte og forstå ytringen.

Med denne undersøgelse af interjektionen *ej* kan emnet dog endnu ikke siges at være udtømt. Næste skridt kunne være at se på forholdet mellem *ej* og *nej*; eksempelvis om disse kan optræde i det samme miljø, eller om de ville kunne erstatte hinanden i bestemte kontekster. En anden mulighed er at undersøge, hvorvidt der er køns- eller aldersforskelle på, hvordan og hvornår *ej* bruges. Dette er blot nogle af de muligheder en videre undersøgelse af *ej* kan gå i dybden med.

7 Referencer

- Fischer, Kerstin (2010). Beyond the sentence. *Constructions and Frames*. 2(2): 185-207.
- Goodwin, Charles (1986). Between and within: Alternative sequential treatments of continuers and assessments. *Human studies* (0163-8548), 9 (2-3), p. 205-217.
- Hansen, Erik & Heltoft, Lars (2011). *Grammatik over det Danske Sprog*. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Syddansk Universitetsforlag.
- Heinemann, Trine (2003). *Negation in Interaction*. York University. Unpublished PhD dissertation.
- Lindström, Anna & Mondada, Lorenza (2009). Assessments in Social Interaction: Introduction to the Special Issue. *Research on Language & Social Interaction*, 42:4, 299-308.
- Samtalebank. *Samtalebank*. <http://talkbank.org/samtalebank/> (besøgt d. 03.06.13).